

3. Дюги Л. Конституционное право / Л. Дюги. – М. : Изд-во Д. Сытина, 1908. – 957 с.
4. Жоль К. Философия и социология права : учеб. пособие / К. Жоль. – К. : Юринком Интер, 2000. – 480 с.
5. Збірник узаконень та розпоряджень робітничо-селянського уряду України. – 1927. – № 63–65. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikisource.org/wiki/Файл:Збірник_узаконень_та_розпоряджень_робітничо-селянського_уряду_України_за_1927_рік_Відділ_2_Ч_1-24.pdf
6. История политических и правовых учений / под ред. В.С. Нерсесянца. – М. : Юрид. лит., 1983. – 720 с.
7. Катрич В. М. Держава і право Стародавнього Рима / В. М. Катрич. – К., 1974. – С. 42.
8. Кистяковский Б. А. Философия и социология права / Б. А. Кистяковский ; сост. примеч., указ. В. В. Сапова. – СПб. : РХГИ, 1999. – 800 с.
9. Кодекс адміністративного судочинства: наук.-практ. коментар. / Н. О. Армаш, О. М. Бандурка, А. В. Басов та ін.; за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. А. Т. Комзюка. – К. : Істина. – 823 с.
10. Конституція України : Закон від 28 червня 1996 року // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
11. Кучерена А. Г. Административная юстиция / А. Г. Кучерена // Юристь. – 1998. – № 9. – С. 50.
12. Лок Джон. Два трактати про врядування / Джон Лок : [пер. с англ.] : под общ. рук. О. Терех, Р. Димерець. – Київ : Видавництво Соломії Павличко «Основи», 2001. – 265 с.
13. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : Міжнародний документ від 16.12.1966 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_043
14. Політологія / За ред. О.І. Семків. – Львів: Світ, 1994 – 592 с.
15. Права человека / под ред. Е.А. Лукашевой. – М. : Норма Инфа-М, 2011. – 560 с.
16. Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996 // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 47. – Ст. 256.
17. Сілаєва Т.О. Філософія : курс лекцій / Т. О. Сілаєва. – Тернопіль: СМП «Астон», 2000. – 160 с.
18. Скакун О.Ф. Теория государства и права / О. Ф. Скакун. – Харьков : Консум, 2000. – 704 с.
19. Слісаренко А.Г. Історія Української Конституції / А. Г. Слісаренко, М. В. Томенко. – К., 1993. – 187 с.
20. Тарасов И. Т. Краткий очерк науки административного права. Т. 1 : конспект лекций / И. Т. Тарасов. – Ярославль : Типо-литография А. Г. Фалька, 1888. – 386 с.
21. Хрестоматия по всеобщей истории государства и права : В двух томах / Сост. К. И. Батыр, Е. В. Поликарпова, С. Ю. Седаков и др. ; Под ред. К. И. Батыра и Т. П. Филипова. – М. : Юрист, 1996. – Т. 1. – 392 с. ; Т. 2. – 1996. – 520 с.
22. Чернишевский Н. Г. Полное собрание сочинений – М. : Гослитиздат, 1949. – Т. 2. – С. 265–266. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ngchernyshevsky.ru/texts/books/15-2/1854-Criticism/Aristotle/4333-text/>
23. Шульженко Ф. П. Історія політичних і правових вчень : підручник / Ф. П. Шульженко, Т. Г. Андрусак. – К. : Юринком Интер, 1999. – 301 с.

Стаття надійшла до редакції 27.10.2017

УДК: 341.4:343.352

Шепетько Сергій Анатолійович

*кандидат юридичних наук,
перший заступник Керівника МНДЦ
з проблем боротьби з організованою злочинністю
при Раді національної безпеки і оборони України,*

Прокопченко Світлана Іванівна

*провідний експерт відділу МНДЦ
з проблем боротьби з організованою злочинністю
при Раді національної безпеки і оборони України,*

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЗАКОНОДАВЧОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

У статті проаналізовано окремі законодавчі акти, якими врегульовано механізм запобігання та протидії корупції в таких країнах як Великобританія, Франція, Фінляндія, Данія, Грузія та Молдова. Визначені

Випуск 2. Спецвипуск. 2017

специфічні особливості щодо нормативно-правового забезпечення запобігання та протидії корупції цих країн. Розглянуто позитивні риси законодавства зарубіжних країн, які можуть бути використані в процесі удосконалення вітчизняного законодавства у сфері запобігання та протидії корупції.

Ключові слова: зарубіжний досвід, корупційне правопорушення, антикорупційна політика, нормативно-правове регулювання.

Shepetko S. A., Prokopchenko S. I. THE EXTERNAL EXPERIENCE OF LEGISLATIVE SUPPORT FOR PREVENTION AND COMBATING CORRUPTION

In the modern world the cases of corruption actions take place in all spheres of a public life. However, the problem is that defendants avoid penalties in many cases, including the cases where the country's legislation clearly provides a mechanism for bringing perpetrators to legal liability.

The purpose of the article is to study the current world practices in the sphere of prevention and combating corruption and to provide practical recommendations and proposals on improving domestic legislation in order to increase the effectiveness of the activities of competent institutions combating corruption and implement them in Ukraine.

Corruption in the world is an actual problem that requires an immediate resolution at the expense of institutional and organizational measures and legislative regulation. This negative phenomenon results from the undermining of economic processes, the development of a democratic society and the appearance of a real threat to national security. Each country has its own legislative mechanism to combat corruption.

After reviewing the legislation of Great Britain, France, Finland, Denmark, Georgia, Moldova, it should be noted that each of these countries has its own specific features as regards the legal and regulatory framework for preventing and combating corruption. The practical component of the application of the legal norms of the national legislation of these states demonstrates the undeniable fact that it is impossible to completely overcome the corruption actions. For example, in Denmark, which ranked first in the World Corruption Perceptions Index for 2016, 3% of citizens complained about corruption as a result of a nationwide survey.

According to the review of legislative acts of foreign countries, it should be noted their positive features, for example:

- the creation a so-called registry "representatives of interests", to which legal entities, associations, non-governmental organizations, which actively and purposefully interact with civil servants, officials involved in the development of legal acts and the definition of the fundamentals of state policy (France);
- the organization of the free access of competent law enforcement bodies in the framework of relevant agreements to international databases for the purpose of identifying property and bank accounts abroad by civil servants or high officials (Moldova);
- the obligation of legal entities to include "anti-corruption provisions" in foreign trade contracts and the need to sign a declaration of non-compliance with corrupt practices (Denmark);
- introduction of internal control mechanisms in the field of prevention of corruption among legal entities through the development and implementation of corporate programs and strategies aimed at minimizing corruption risks (UK).

Key words: foreign experience, corruption offense, anti-corruption policy, legal regulation.

Постановка проблеми. Корупційні прояви в сучасному світі мають місце у всіх сферах суспільного життя. Проте, навіть з урахуванням цього, виникає проблема, пов'язана з тим, що підозрювані (обвинувачені) у багатьох випадках уникають покарання, в тому числі і у випадках, якщо законодавством країни чітко передбачений механізм притягнення правопорушників до юридичної відповідальності.

На сьогоднішній день корупція щорічно завдає збитків європейській економіці в розмірі 120 млрд євро. Експерти Європейського бюро в боротьбі із шахрайством (OLAF) стверджують, що від корупції країни Євросоюзу щорічно втрачають 323 млрд євро, що становить третину бюджету країн європейської зони до 2020 р. Щодо світових обсягів, утрачених від корупційних правопорушень коштів, то згідно з даними голови Міжнародного валютного фонду щорічна ціна хабарів у світі становить від 1,5 до 2 трлн дол. США, що складає приблизно 2% від загального світового обсягу ВВП. Беручи до уваги дані міжнародної організації Transparency International, у 2016 р. в Індексі сприйняття корупції Україна посіла 131-ше місце зі 176-и країн, що досліджувалися [1]; у квітні 2017 р. міжнародна аудиторська компанія «Ernst & Young Global Limited» поставила Україну на перше місце у світі за рівнем корупції серед 41-ї досліджуваної країни (у тому числі країн Африки) [2]. Зважаючи на це, варто здійснити аналіз зарубіжного законодавства у сфері запобігання та протидії корупції з метою запровадження в Україні найкращих методик і практичних заходів, які були застосовані в зарубіжних країнах.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями визначення заходів протидії корупції в Україні займалися такі науковці, як Е. С. Молдован, В. М. Щегорцова, О. З. Захарчук, С. М. Серьогін, О. Г. Кальман, М. І. Мельник, С. М. Баранов-Мохорт та інші. Проте особливості законодавчого забезпечення запобігання та протидії корупції зарубіжних країн вивчені не у повному обсязі.

Формування цілей статті. Метою статті є вивчення сучасних світових практик у сфері запобігання та протидії корупції та надання практичних рекомендацій і пропозицій щодо удосконалення вітчизняного законодавства для підвищення ефективності діяльності компетентних суб'єктів у боротьбі з корупційними проявами з метою їх запровадження в Україні.

Виклад основного матеріалу. Корупція у світі є актуальною проблемою, яка потребує негайного розв'язання за рахунок інституційно-організаційних заходів і нормативно-правового регулювання. Це негативне явище має наслідком підрив економічних процесів, розвитку демократичного суспільства і створення реальної загрози для національної безпеки. У кожній країні існує свій механізм законодавчого забезпечення протидії корупції.

У Великобританії 1 липня 2011 р. набрав чинності Закон «Про боротьбу з хабарництвом», який визначає, що корупційне правопорушення вважається вчиненим, якщо особа дала хабар посадовій особі, а також пропонувала неправомірну вигоду для отримання переваг при укладенні правочинів. Підставою для звільнення від юридичної відповідальності за нездатність запобігти корупції представником юридичної особи або юридичною особою є «застосування відповідних процедур», ухвалених керівництвом юридичної особи. У рекомендаціях із застосування Закону, опублікованих Урядом Великобританії у 2012 р., визначаються загальні риси та принципи застосування відповідних процедур, а саме: виявлення та оцінка корупційних ризиків, що супроводжують діяльність юридичної особи; навчання підпорядкованого персоналу антикорупційним правилам; запровадження механізмів внутрішнього контролю у структурних підрозділах юридичної особи. Так, запровадження механізмів внутрішнього контролю є одним із ефективних заходів запобігання корупції працівниками юридичної особи (комплаєнс) [3].

27 квітня 2017 р. у Великобританії було прийнято Закон «Про кримінальні фінанси». Відповідно до положень цього Закону правоохоронним органам дозволяється конфіскувати об'єкти нерухомості, вартість яких перевищує 50 тис. фунтів стерлінгів, якщо власник не доведе законності джерела походження коштів, використаних для купівлі відповідного нерухомого майна. Крім того, цим Законом урегульовано суспільні відносини у сфері кримінальної відповідальності юридичних осіб, зареєстрованих у Великобританії, за несплату загальнообов'язкових податків в інших країнах [4].

Особливістю антикорупційного законодавства Франції є те, що державні службовці можуть суміщати свою роботу, перебуваючи на виборній посаді в органах місцевого самоврядування. Якщо ж вони обрані до загальнонаціонального парламенту, то після закінчення строку депутатських повноважень мають право повернутися на колишню посаду без будь-яких обмежень. Згідно з Конституцією Французької Республіки, урядовцям заборонено суміщати посаду з депутатським або сенатським мандатом чи будь-якою іншою професійною діяльністю в громадському або приватному секторі. Після відставки міністр протягом шести місяців не має права займати керівні посади в державних або приватних організаціях. Однак це правило не стосується осіб, які до призначення на посаду міністра раніше працювали у зазначених сферах [5, с. 21].

9 грудня 2016 р. у Франції було прийнято Закон «Про прозорість, боротьбу з корупцією та модернізацію економіки», яким визначено такі правила антикорупційної діяльності, зокрема: встановлено обов'язок щодо запровадження механізмів внутрішнього контролю, а також забезпечення належного захисту інформаторів; передбачено відповідальність за невиконання вимог «комплаєнс» і підкуп іноземних посадових осіб; створено реєстр так званих «представників інтересів», до якого повинні бути внесені юридичні особи, асоціації, неурядові організації, що активно та цілеспрямовано взаємодіють із посадовими особами, які беруть участь у розробці нормативно-правових актів і визначенні державної політики; закріплено процедуру прозорості отримання фінансування політичними партіями і кандидатами на вибори з точки зору їх джерела походження і розмірів; закріплено обов'язкове інформування Президента і Прем'єр-міністра в разі виявлення будь-яких неточностей або суперечностей у декларуванні доходів, витрат членів Уряду [6].

У Фінляндії не існує окремих законів, спеціально прийнятих для запобігання та протидії корупції. Основні засади державної політики в боротьбі з корупцією закріплені у загальнонаціональній програмі «Національна стратегія боротьби з тіньовою економікою та злочинністю у сфері економіки на 2016-2020 рр.». Стратегічними цілями програми є: сприяння конкуренції між юридичними особами; запобігання тіньовій економіці та економічним злочинам; підвищення ефективності заходів, ужитих органами державної влади для викорінення тіньової економіки та економічної злочинності шляхом удосконалення співробітництва між цими органами [7, с. 2].

Запорукою успішності організаційно-правової моделі запобігання корупції Фінляндії є закріплення ряду принципів, на яких вона ґрунтується, а саме: верховенство права; запобігання конфлікту інтересів (вимога про те, щоб жодна посадова особа не брала участі у прийнятті рішень при наявності в неї або її близьких родичів особистого інтересу); прийняття рішення більш ніж однією посадовою особою; простота і прозорість адміністративної і судової систем; громадський контроль за діяльністю

державних службовців; інновація E-democracy (більшість запитів і заявок до органів державної влади можуть бути подані в режимі он-лайн шляхом використання мережі Інтернет); легкість і доступність звернення до суду в разі порушення прав і свобод громадян [8, с. 316-317].

У Данії законодавством закріплено організаційно-правові засади функціонування Датського агентства міжнародного розвитку (DANIDA), яке зобов'язує юридичних осіб, що є членами цієї асоціації, включати «антикорупційні положення» у зовнішньоторговельні контракти, а додатковою умовою є необхідність підписання декларації про невчинення корупційних діянь. Крім цього, Датське агентство міжнародного розвитку організувало антикорупційну гарячу лінію з метою надання громадянам можливості повідомляти про неправомірне використання коштів асоціації [9]. У результаті проведеного опитування населення Данії у 2016 р. на питання «Чи стикалися Ви з корупцією в країні?» позитивно відповіли лише 3 % громадян [10].

У Грузії 27 вересня 2017 р. на засіданні уряду були затверджені Антикорупційна стратегія і План дій у боротьбі з корупцією на 2017-2018 рр. Положення, закріплені в Антикорупційній стратегії та Плані дій на 2017-2018 рр., розроблені на основі рекомендацій міжнародних організацій. Основними цілями антикорупційної стратегії є: налагодження механізму залучення громадськості у сфері боротьби з корупцією; удосконалення етичних норм для прокурорів і суддів; унесення змін і доповнень у законодавство щодо запобігання залученню адміністративних ресурсів, тобто можливості використання політичними партіями і кандидатами на виборах їх політичного становища або зв'язків з урядовими установами з метою впливу на результати виборів; створення єдиної електронної системи управління державними фінансами, що містить дані про муніципалітети та юридичних осіб; підвищення прозорості в реалізації державних програм у сфері охорони здоров'я; посилення контролю над особами, відповідальними за реалізацію інфраструктурних проектів [11].

У Республіці Молдова 30 березня 2017 р. схвалено Національну стратегію щодо непідкупності та боротьби з корупцією на 2017-2020 рр. (далі – Стратегія). Боротьбу із корупцією визначено одним з основних пріоритетів Стратегії, яка передбачає низку комплексних заходів, що мають впроваджуватися у таких сферах, як: виважена та цілеспрямована антикорупційна політика, незалежність та ефективність діяльності державних установ; боротьба з політичною корупцією; прозорість фінансової звітності політичних партій; посилення боротьби з корупцією в правоохоронних та судових органах; боротьба з незаконним збагаченням. Завданнями Стратегії визначено: стримування участі в корупційних діях; відшкодування майна, отриманого внаслідок учинення корупційних правопорушень; етика та непідкупність у публічному, приватному і неурядовому секторах; захист інформаторів та осіб, які постраждали від корупції; прозорість фінансування публічних установ, політичних партій [12].

На відміну від Парламенту, в Уряді Молдови відсутня система обліку і публічності проектів нормативних актів, що подаються Урядом на затвердження. Такі проекти розміщуються на веб-сторінці органу виконавчої влади тільки в дні засідань Уряду, під час яких приймаються ці проекти. Допускається прийняття Урядом нормативно-правових актів, які не пройшли обов'язкової антикорупційної експертизи. Так, у період 2009-2015 рр., від 30 до 70 % проектів нормативних актів було прийнято Урядом без проведення антикорупційної експертизи. Більше того, не всі органи публічної влади у складі Уряду враховують зауваження і пропозиції за результатами проведення антикорупційної експертизи [12].

Висновки. Здійснивши огляд законодавства Великобританії, Франції, Фінляндії, Данії, Грузії, Молдови, варто зазначити, що кожна з цих країн має свої специфічні особливості щодо нормативно-правового забезпечення запобігання та протидії корупції. Адже практична складова застосування правових норм національного законодавства цих держав демонструє той беззаперечний факт, що повністю корупційні прояви подолати остаточно неможливо.

З огляду на вищезазначені законодавчі акти зарубіжних країн слід відмітити їх позитивні риси, які можуть бути використані в процесі удосконалення вітчизняного законодавства у сфері запобігання та протидії корупції. Аналіз правових норм зарубіжного законодавства дозволив виявити такі новели, які пройшли апробацію та масштабно використовуються на практиці у зарубіжних країнах:

– упровадження механізмів внутрішнього контролю у сфері запобігання корупції серед працівників юридичної особи шляхом розробки та виконання корпоративних програм і стратегій, спрямованих на мінімізацію корупційних ризиків (Великобританія);

– закріплення положення про те, що після відставки усі власники міністерських портфелів протягом шести місяців не мають права займати керівні посади в державних або приватних організаціях (Франція);

– створення реєстру т.зв. «представників інтересів», до якого повинні вноситися юридичні особи, асоціації, неурядові організації, що активно та цілеспрямовано взаємодіють із державними службовцями, посадовими особами, які беруть участь у розробці нормативно-правових актів і визначенні фундаментальних засад державної політики (Франція);

– обов'язок юридичних осіб, що є членами Датського агентства міжнародного розвитку (DANIDA), включати «антикорупційні положення» у зовнішньоторговельні контракти та необхідність підписання декларації про невчинення корупційних діянь (Данія);

– суцільна комп'ютеризація роботи складових сектору державного управління та надання адміністративних послуг, відкрита система здійснення державних закупівель із доступом до мережі Інтернет (Фінляндія, Грузія);

– організація вільного доступу компетентних правоохоронних органів у рамках відповідних угод до міжнародних баз даних з метою виявлення майна та банківських рахунків за кордоном державних службовців або високопосадовців (Молдова).

Список використаних джерел:

1. Безкарність та недієве правосуддя тримають Україну на корупційному дні. Офіційний портал Transparency International Ukraine. URL: <https://ti-ukraine.org/news/bezkarnist-ta-nediieve-pravosuddia-trymaut-ukrainu-na-koruptsiinomu-dni/>

2. Рейтинг корупції ЕУ: Україна на першому місці серед 41 країни. ЛІГА.Новини. 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: http://news.liga.net/ua/news/politics/14730211-reyting_korupts_e_u_ukra_na_na_pershomu_m_sts_sered_41_kra_ni.htm

3. Кремянская Е. UK Bribery Act. Закон Великобритании о борьбе со взяточничеством. 2014. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: http://www.complianceblog.ru/?p=66#_ednref1

4. В Англии вступил в силу «Закон о криминальных финансах». 2017. URL: <https://newizv.ru/article/general/09-06-2017/teper-ne-spryacheshsya-v-anglii-vstupil-v-silu-zakon-o-kriminalnyh-finansah>

5. Бочарников И. Зарубежный опыт противодействия коррупции. Актуальные проблемы противодействия коррупции. 2008. № 6 (351). С. 21.

6. Литвинский Д. Иммунитет иностранных государств от взыскания во Франции. Новый французский закон Сапэн 2. 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: https://zakon.ru/blog/2017/1/31/immunitet_inostrannyh_gosudarstv_ot_vzyskaniya_vo_francii_novyj_francuzskij_zakon_sapen_2

7. Special Action Plan as part of the National Strategy for tackling the grey economy and economic crime for 2016-2020. Good practice fiche. P. 1-5.

8. Дрэгюлян А., Нестор С. Опыт противодействия коррупции в европейских странах (Финляндия, Литва, Словения, Нидерланды и Словакия). Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. 2016. № 1 (11). С. 315-323.

9. Моисеев В. Европейский опыт борьбы с коррупцией. Человек и труд. 2011. № 10-11. URL: http://kaknado.info/home/corruption_europe/

10. Дедей В. Пример для Украины. В Дании установили забавный памятник коррупции. 2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <https://hyser.com.ua/community/primer-dlya-ukrainy-v-danii-ustanovili-zabavnyj-pamyatnik-korruptsii-191835>

11. Министерство юстиции Грузии: Правительство одобрило Антикоррупционную стратегию и план действий по борьбе с коррупцией на 2017-2018 гг. URL: <http://www.justice.gov.ge/News/Detail?newsId=7514>

12. Об утверждении Национальной стратегии по неподкупности и борьбе с коррупцией на 2017-2020 годы: Постановление Парламента Республики Молдова. 30.03.2017. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: URL: <http://lex.justice.md/viewdoc.php?action=view&view=doc&id=370789&lang=2>

Стаття надійшла до редакції 20.10.2017

УДК 342.345.54

Буран Олександр Андрійович

аспірант кафедри державно-правових дисциплін та адміністративного права

Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СФЕРИ

У статті висвітлено адміністративно-правове регулювання в інформаційній сфері. Розглянуто особливості інформаційних правовідносин. Розкрито основні проблеми адміністративно-правового регулювання у зазначеній сфері та запропоновані можливі шляхи удосконалення.

Ключові слова: адміністративно-правове регулювання, інформаційні правовідносини, інформаційна сфера, інформація, інформаційне законодавство.